

Podmienky zasvätenia

Rudolf Steiner

V každom človeku driemu schopnosti, pomocou ktorých môže získať poznatky o vyšších svetoch. Mystik, gnostik a teozof hovoria vždy o takom duševnom a duchovnom svete, ktorý pre nich existuje práve tak ako svet, ktorý možno vidieť fyzickými očami a nahmatať fyzickými rukami. Poslucháč si však môže v každej chvíli povedať: o čom hovoria títo zasvätení, môžem sa dozvedieť i ja ak v sebe vyvinem sily, ktoré dnes vo mne driemu. Ide len o to, aby sme sa naučili takéto schopnosti v sebe vyvinúť. Návod nám môžu poskytnúť len tí, ktorí už v sebe tieto sily vyvinuli. Od prvopočiatku ľudstva existovali školenia, v rámci ktorých ľudia s vyššími schopnosťami poskytovali návody tým, ktorí takéto schopnosti hľadali. Takéto školenia sa nazývajú *lajnými*, lebo vyučovanie podľa duchovnej vedy bolo tajné (okultné). Tento názov môže prirodzene vzbudiť nedorozumenie. Niekoľko by mohol zvädzať k domnienke, že tí, ktorí na takom školení pôsobia, sa chcú predstaviť ako vyššia trieda ľudí, ktorá svojvoľne zatajuje svoje vedomosti pred ostatnými. Možno by sa mohol niekto dokonca i nazdávať, že sa za takýmto poznaním v skutočnosti ani nič podstatné neskrýva. Ak ide o skutočné poznanie - takto si človek zvyčajne myslí - netreba z neho robiť nijaké tajomstvo. Malo by sa oznámiť verejne a jeho výhody by mali byť prístupné všetkým ľuďom. Tí, čo sú zasvätení do charakteru tajného poznania, sa vôbec nečudujú, ak nezasvätení takto zmýšľajú. Podstatu tajomstva zasväcovania môže poznať iba ten, kto sa už sám do istej miery oboznámil so zasvätením do vyšších tajomstiev bytia. Tu sa možno opýtať: ako má vôbec nezasvätený človek získať akýsi ľudský záujem o tzv. tajné vedenie za takýchto okolností? Ako a prečo má hľadať niečo, o čom si nemôže vytvoriť ani len najmenšiu predstavu? S touto otázkou sa vynára úplne mylná predstava o tajnom poznaní. Tajné vedomosti totiž nie sú vo svojej podstate iné než ostatné poznatky a schopnosti človeka. Tajné poznanie nie je pre priemerného človeka iným tajomstvom, než je písanie pre toho, kto sa nenaučil písať. Tak, ako sa môže každý človek naučiť písať, ak si zvolí správnu metódu, môže sa stať každý človek žiakom tajnej vedy, ba aj jej učiteľom, ak nájde správnu cestu. Len v jednom ohľade sú tu pomery iné ako u vonkajších vedomostí a schopností. Niekomu môže - kvôli chudobe, alebo všeobecným kultúrnym pomerom, v ktorých sa narodil - chýbať príležitosť naučiť sa písať, ale v získavaní vedomostí a znalostí o vyšších svetoch nič neprekáža tomu, kto ich vážne hľadá.

Mnohí si myslia, že musia vyhľadať majstrov vyšších poznatkov, aby od nich dostali vysvetlenie. Platia tu podmienky. Po prvé, človek usilujúci sa získať vyššie poznatky sa nezľakne nijakej námahy ani prekážky, aby si našiel zasvätenca, ktorý by ho mohol uviesť do vyšších tajomstiev sveta. A po druhé, každý si môže byť istý, že zasvätenie ho nájde za každých okolností, ak má vážnu a dôstojnú snahu po poznaní. Lebo podľa tohto prirodzeného zákona platí, že všetci zasvätení poskytnú hľadajúcim také vedomosti, aké im prináležia. A je tu ešte jeden prirodzený zákon, ktorý hovorí, že sa nesmie z tajnej vedy nikomu oznámiť to, na čo ešte nieje povolaný. Zasvätenec bude tým dokonalejší, čím prísnejšie zachováva tieto dva zákony. Duchovný zväzok, ktorý spája všetkých zasvätených, nieje vonkajším putom, ale obidva spomenuté zákony tvoria pevné spojivo, ktoré drží pokoje zložky tohto zväzku. Aj keď žiješ v dôvernom priateľstve so zasvätencom, zostávaš oddelený od jeho pravej bytosti, kým sa sám nestaneš zasvätencom. Jeho srdce a jeho láska ti môžu patriť v plnej miere, ale od jeho pravej bytosti budeš odlúčený, až kým sám nedozrieš: dotiaľ ti svoje tajomstvo neprezradí. Môžeš mu lichotiť, alebo ho mučiť: neprivedieš ho k tomu, aby ti prezradil niečo, o čom vie, že ti nesmie prezradiť, pretože na tvojom vývojovom stupni ešte nie si súci pripraviť vo svojej duši tomuto tajomstvu správne prijatie.

Cesty, na ktorých človek dozrieva a na ktorých môže prijať skryté tajomstvá, sú presne určené. Ich smer je vopred vyjadrený nezmazateľnými, večnými písmenami v duchovných svetoch, v ktorých zasvätení strážia vyššie tajomstvá. V starých dobách, ešte pred našimi „dejinami“, boli chrámy ducha viditeľné aj navonok: dnes, keď sa náš život stal neduchovným, nenachádzajú sa vo svete viditeľnom pre vonkajší zrak. Ale duchovne sú prítomné *všade*, každý kto ich hľadá, ich môže nájsť.

Len vo svojej duši môže človek objaviť prostriedky, ktorými by primúl zasvätenca k reči. Musí v sebe vyvinúť určité vlastnosti na dostatočne vysoký stupeň, až potom sa mu môžu sprístupniť najvyššie duchovné poklady.

Na začiatku je potrebná určitá základná nálada duše. Bádateľ duchovnej vedy základnú náladu nazýva *cestou uctievania* - devócie pravdy a poznania. Iba ten, kto v sebe vytvorí túto náladu, môže sa stať žiakom tajnej vedy. Kto má skúsenosti z tejto oblasti, vie, aké vlohy sa dajú pozorovať už v detstve u osôb, z ktorých sa neskôr stanú žiaci tajnej vedy. Existujú deti, ktoré hľadajú s posvätným ostychom na uctievanú

osobu. Cítia k nej úctu, ktorá nedovolí, aby v hĺbke ich srdca vznikla kritická myšlienka alebo oponovanie. Takéto deti vyrastajú v mladíkov a devy, ktorým robí radosť, ak môžu hľadiť na niečo úctyhodné. Z ich radov pochádza veľa žiakov tajného školenia. Ak si už niekedy stál pred dverami uctievaného muža a cítil si na prvej návšteve posvätnú bázeň stisnúť kľučku pri vstupe do izby, ktorá je pre teba „svätyňou“, potom sa prejavil v tebe cit, ktorý môže byť zárodkom budúceho žiactva tajného školenia. Je šťastie pre každého dospievajúceho človeka, ak sa v ňom objavili takéto city ako vlohy. Nemyslime si, že tieto vlohy budú zárodkom poníženia a otrockého ducha. Detinská úcta k ľuďom sa neskôr stáva úctou človeka *k pravde a poznaniu*. Skúsenosť nás učí, že práve tí vedia niest' hlavu slobodne, ktorí sa naučili uctievať tam, kde je úcta namieste. A tá je namieste všade, kde vyviera z hlbín srdca.

Ak v sebe nevypestujeme hlboký cit, že existuje niečo vyššie ako sme my, nenájdeme v sebe silu vyvinúť sa k vyššiemu. Zsvätenec získal silu k pozdvihnutiu hlavy k výšinám poznania iba tým, že svoje srdce zaviedol do hlbín úcty a devócie. K výšinám Ducha môžeme dospieť len tak, ak prejdeme bránou pokory. Pravé vedomosti môžeš nadobudnúť len vtedy, ak si sa tieto vedomosti naučil vážiť. Človek má prirodzené právo obracať svoj zrak k svetlu, ale toto právo si musí získať. V duchovnom živote existujú takisto zákony ako v hmotnom. Začni triet' sklenú tyč vhodnou látkou, zelektrizuje sa: získa silu priťahovať maličké predmety. Taký je prírodný zákon. Pozná ho každý, kto sa učil fyziku. A rovnako, kto pozná začiatkové podmienky tajnej vedy, ten vie, že každý cit skutočnej devócie v duši vyvolá silu, ktorá skôr alebo neskôr môže viesť k pokroku v poznaní.

Kto má vlohy pre pocit devócie, alebo mal to šťastie, že mu túto schopnosť primeranou výchovou vštepili, prináša si so sebou veľa, keď sa neskôršie v živote vydáva na cestu k vyššiemu poznaniu. Kto si takúto prípravu neprinesie, stretá sa už na prvom stupni s ťažkosťami, ak sa nepousiluje energicky, seba výchovou vypestovať v sebe náladu devócie. V našej dobe je zvlášť dôležité obrátiť celú pozornosť na tento bod. Naša civilizácia sa prikláňa viacej ku kritike, k posudzovaniu, odsudzovaniu ako k devócie a oddanej úcte. Aj naše deti oveľa viac kritizujú, než oddane uctievať. Každá kritika, každý odsudzujúci úsudok zaháňa duševné sily potrebné na vyššie poznanie, ale každá oddaná úcta ich vyvíja. Nechceme tým nič povedať proti našej civilizácii. Iba kritike a sebavedomému ľudskému úsudku: „Skúmajte všetko a ponechajte si to najlepšie!“ vďačíme za veľkosť našej kultúry. Nikdy by človek nevybudoval vedu, priemysel, dopravu a právny poriadok, aký máme dnes, keby neuplatňoval kritiku a nerobil z nej meradlo svojho úsudku. Za to, čo sme tým získali vo vonkajšej kultúre, sme museli zaplatiť stratou vyššieho poznania a duchovného života. Treba zdôrazniť, že pri vyšších vedomostiach nikdy nejde o uctievanie ľudí ale o úctu k *pravde a poznaniu*.

Jedno si však musí každý vyjasniť: človek, ktorý zostáva uväznený vo vonkajšej civilizácii, má ťažkosti s napredovaním v oblasti poznávania vyšších svetov. To sa mu podarí len vtedy, ak bude na sebe energicky pracovať. V časoch jednoduchších materiálnych životných pomerov bolo ľahšie dosiahnuť duchovný vzostup. Úctyhodné a posvätné sa vtedy väčšmi odlišovalo od ostatného vo svete. Vo veku, kde vládne kritika, sú ideály strhávané k zemi. Iné city nahradili úctu, zbožňovanie a obdiv. Tieto city zatláča náš vek čoraz viac a viac, a preto ich človek nachádza vo všednom živote už len v nepatrnej miere. Každý, kto hľadá vyššie poznanie, musí ich v sebe vytvoriť a potom nimi naplniť svoju dušu. To nemožno dosiahnuť štúdiom. To sa dá uskutočniť len samotným životom. Kto sa chce stať žiakom tajného školenia, musí sám v sebe rozvíjať náladu pokory. Musí všade vo svojom okolí, vo svojich zážitkoch vyhľadávať to, čo môže vyvolať jeho obdiv a úctu. Ak sa s niekým stretnem a vytknem mu jeho slabosti, olúpim seba o vyššiu silu poznania. Ak sa budem usilovať ponoriť sa s láskou do jeho predností, vtedy takú silu získam. Žiak musí stále dbať o dodržiavanie tohto návodu. Skúsení bádatelia tajného školenia vedia, akú nesmiernu silu získali tým, ak vždy a všade hľadeli na dobrú stránku a zadržovali v sebe odsudzujúci úsudok. Toto pravidlo nesmie zasiahnuť len vonkajší život, ale hlavne hĺbku ľudskej duše. Človek má schopnosť a silu zdokonaľovať sa a časom sa aj úplne zmeniť. Ale táto premena musí nastať v jeho vnútri, v jeho myšlienkovom živote. Nestačí, aby som prejavoval voči nejakej bytosti úctu len navonok. Musím ju uctievať vo svojich myšlienkach. Žiak tajného školenia má začať tým, že prijme pokoru do svojho myšlienkového života. Musí si dať pozor na všetky myšlienky neúcty a odmietavej kritiky vo svojom vedomí. A musí sa vedome snažiť v sebe pestovať myšlienky pokory a úcty.

Každá chvíľka, keď si sadneme, aby sme si v duši uvedomili, koľko sa v nás skrýva odmietavých, odsudzujúcich a kritických úsudkov o svete a živote, nás priblíži k vyššiemu poznaniu. A budeme rýchlo napredovať, ak v takýchto chvíľach naplníme svoje vedomie iba myšlienkami, ktoré nám poskytujú obdiv, pozornosť a úctu v našom postoji voči svetu a životu. Kto sa v týchto veciach vyzná, ten vie, že v každej takejto chvíli sa v človeku prebúdzajú sily, ktoré ináč driemu. Takto sa otvárajú človeku duchovné oči. Takto začína vidieť okolo seba veci, ktoré predtým nevidel. Začína chápať, že prv videl len časť sveta, ktorý ho obklopoval. Človek, ktorý teraz pred neho predstúpi, má celkom inú podobu než predtým. Táto životná skúsenosť mu zatiaľ neumožní vidieť ľudskú auru. Na to bude potrebovať ešte vyššie školenie. Avšak práve k vyššiemu sa môže povzniesť, ak prejde energicky školením v pokore.

Bez vzruchu a nebadane vchádza tajný žiak na „cestu poznania“. Nikto na ňom ešte nemusí zbadáť zmenu. Koná si svoje povinnosti ako predtým. Premena sa odohráva zatiaľ len vo vnútornej časti duše, ktorá je skrytá pred vonkajším zrakom. Najprv zaplaví celý vnútorný život človeka svojou žiarou základná náladu pokory ku všetkému úctyhodnému. V tomto základnom pociť nachádza celý duševný život svoj stredný bod. Podobne ako slnko oživuje svojimi lúčmi všetko, čo žije, tak oživuje u žiaka tajného školenia všetky pocity v jeho duši úcta. Spočiatku človek len ťažko uverí, že pocity úcty a pokory a pod. majú niečo spoločné s poznávaním. Ved' sme naklonení považovať poznanie za osobitnú schopnosť, ktorá nijako nesúvisí s tým, čo sa inak v duši deje. Neuvedomujeme si, že je to *duša*, ktorá spoznáva. A pre dušu sú city tým, čím sú pre telo látky, ktoré tvoria jeho potravu. Keby sme telo krmili kameňmi namiesto potravy, čoskoro by odumrelo. Podobne je to s dušou človeka. Pre ňu je potravou úcta a pokora, tá ju robí zdravou a silnou a tieto jej vlastnosti posilňujú naše poznanie. Pohrdanie, antipatia, podceňovanie toho, čo by bolo hodné ocenenia, má vzápätí za následok ochrnutie a odumretie poznávacej činnosti. Duchovný bádateľ vidí túto skutočnosť na *aure*. Duša, ktorá si osvojuje city úcty a pokory, spôsobuje zmenu aury. Miznú určité duchovné odtiene, ktoré možno označiť ako žltocer-vené, hnedočervené a nahrádzajú ich modročervené. Tým sa prebúdzajú schopnosť poznávať. Táto poznávacia schopnosť prijíma správy o takých skutočnostiach svojho okolia, o ktorých predtým nemala ani poňatia. Úcta a pokora prebúdzajú v duši sympatickú silu, ktorá priťahuje inak skryté vlastnosti bytostí, ktoré nás obklopujú.

Všetko to, čo sa dá dosiahnuť; účinkuje ešte silnejšie, ak sa k pokore pridruží ešte ďalší pocit. Spočíva v tom, že si odvykáme oddávať sa dojmom vonkajšieho sveta a namiesto toho vyvíjame čulý vnútorný život. Človek, ktorý sa ženie od jedného vonkajšieho dojmu k druhému, hľadá na každom kroku „rozptýlenie“, nenájde cestu k tajnej vede. To neznamená, že sa má tajný žiak otupovať vo vnímaní vonkajšieho sveta. Ten mu má naďalej dodávať impulzy *pre bohatý vnútorný život*. Ak kráča krásnym horským krajom človek hlboko mysliaci a s bohatými citmi, prežíva niečo úplne iné ako človek chudobný na city. Kľúč ku krásam vonkajšieho sveta nám dáva len to, čo prežívame vnútri. Jeden človek cestuje po mori a jeho dušou prechádza len málo vnútorných záchvevov, druhý cíti pritom večnú reč vesmírneho Ducha. Odhaľujú sa pred

ním tajné záhady stvorenia. Ak chceme vyvinúť bohatý kontakt s okolitým svetom, musíme sa najprv naučiť zaobchádzať so svojimi vlastnými citmi a predstavami. Vonkajší svet je vo všetkých svojich prejavoch naplnený božskou nádherou, ale túto božskosť musíme najprv zažiť vo svojej duši, iba tak ju nájdeme aj okolo seba. To znamená, ponoriť sa v takýchto okamihoch do svojho vnútra, ale neoddať sa záležitostiam vlastného ja. Tým by nastal opak toho, čo je jeho úmyslom. Naopak, v takýchto chvíľach človek musí dať celkom tíško doznieť tomu, čo prežil, čo mu povedal vonkajší svet. Každý kvet, živočích, skutok mu v takejto tichej chvíli odhalí nikdy netušené tajomstvá. Tak sa pripravuje, aby videl nové dojmy vonkajšieho sveta celkom iným zrakom ako predtým. Kto nachádza v striedaní dojmov len svoj pôžitok, otupuje svoju poznávaciu schopnosť. Komu však *pôžitok* niečo *prejavuje*, ten svoju poznávaciu schopnosť rozvíja a zveľaďuje. Musí si však zvyknúť na to, aby to nebolo púle doznievanie pôžitku alebo zážitku, ale aby sa ho aj vedel zriecť a mohol v sebe vnútorne *spracovať* to, čo skúsil. Objavuje sa tu aj veľká a nebezpečná prekážka. Namiesto toho, aby sme na seba pracovali, môžeme ľahko upadnúť do opaku, ak budeme chcieť vychutnávať nápoj pôžitku. Nepodceňujme toto nebezpečenstvo a nezabúdajme, že v ňom pramena nedozerné omyly pre žiaka tajného školenia. Musí prejsť pomedzi dlhé zástupy pokusiteľov svojej duše. Tí všetci chcú zatvrdiť jeho ja a uzavrieť ho v sebe samom. On ho však má otvoriť svetu. *Musí* hľadať pôžitok, lebo iba cez neho vojde do styku s vonkajším svetom. Ak sa otupí voči pôžitku, bude ako rastlina, ktorá už nie je schopná prijímať živiny z pôdy. Ale ak zastane pri pôžitku, uzavrie sa do seba. Bude síce niečím, ale len *pre seba*, pre svet nebude znamenať nič. Hocako intenzívne by potom žil pre seba a akokoľvek energicky by pestoval svoje ja, svet ho vylúči. Pre svet bude mŕtvy. Žiak tajného školenia hľadá na pôžitok len ako na *prostriedok*, ktorý ho môže urobiť šľachetnejším v *záujme sveta*. Pôžitok je len žiakovým zvestovateľom a učí ho vnímať svet. Keď sa stane informovaným, pokračuje ďalej v práci. Neučí sa kvôli zhromažďovaniu mŕtveho pokladu, ale preto, aby to, čo sa naučil, dal do služieb sveta. V celej tajnej vede platí zásada, ktorú neslobodno prekročiť, ak má byť dosiahnutý cieľ. Každé tajné školenie ju musí žiakovi vštepiť: *Každé poznanie, ktoré budeš hľadať len na obohatenie sa o vedomosti a nazhromaždenie pokladov pre seba, ťa bude odvádzať z tvojej cesty. Ale každé poznanie, ktoré hľadáš, aby si sa stal zrelším na ceste zušľachtenia ľudstva i svetového vývoja, ťa povedie dopredu.* Tento zákon si žiada, aby si ho bezpodmienečne dodržiaval. A kým ho človek takto neprijme, nemôže sa stať žiakom tajného školenia. Túto pravdu duchovného školenia možno zhrnúť do krátkej vety: *„Každá idea, ktorá sa ti nestane ideálom, usmrtí v tvojej duši jednu z jej síl, ale každá myšlienka, ktorá sa ideálom stane, vytvorí v tebe sily života.*